

EXCURSIE (1)

Amsterdam, maart 2018. ‘Daar – zie je dat rijtje met die schuine daken?’ Floor Arons wijst vanachter het stuur naar vier gevels die meteen opvallen omdat ze afwijken in vorm en kleur. Intussen trekt hij op bij het stoplicht om aan de westkant de Spaarndammertunnel in te rijden. ‘Daar ga ik wonen.’

De tunnel is nieuw, amper een maand open. Het is de eerste keer dat ik erdoorheen rijd. De fris betegelde tunnel maakt een bocht en nog een. ‘Een Parijse tunnel,’ zegt Arons. ‘Vind je niet?’

Maar ik ben nog in gedachten bij zijn nieuwe huis in Houthaven. Even daarvoor vertelde hij dat zijn oude huis nog nooit zo opgeruimd is geweest. Makelaarsadvies. ‘Maar dan kun je straks vanuit je slaapkamer- raam Pontsteiger zien!’

Hij knikt en het volgende moment zijn we alweer bovengronds. Daar doemt onmiddellijk en dichterbij dan verwacht aan de linkerzijde Pontsteiger op: pontificaal en in volle glorie, om niet te zeggen plompverloren. Het beeld overvalt me. Het is zoals wanneer je voor het eerst over je geboortedorp vliegt of een boottrip maakt langs bekend terrein. Het nieuwe perspectief vertekent, de wereld is toch anders dan je dacht.

Floor Arons werpt nog een snelle blik over zijn schouder, terwijl we er alweer bijna voorbij zijn. De weg buigt af naar rechts. Terloops maakt hij een opmerking over het entreegebied. Hoeveel verschil het maakt nu de bestrating van de voormalige steiger is aangelegd. Dat je al goed een indruk krijgt van hoe het zal worden.

Het klopt, stel ik in de gauwigheid vast, terwijl ik het uiterste van mijn nek vraag om het beeld achter me vast te kunnen houden. Het is geen ondoordringbare bouwput meer, de stenen zijn bijna klaar voor het leven dat erin zal trekken. En ik probeer me voor te stellen hoe het moet zijn als jouw papieren visie werkelijkheid wordt. Eerst was er een droedel, een idee, een schets, een begin van een tekening en nu, zoveel jaar later, staat er dit gebouw. Aan het IJ, beeldbepalend voor de stad. Ik vraag het hem niet, het is wat architecten nou eenmaal doen, niets om je over op te winden. Maar nu ik in het voorbijgaan op deze zonnige winterdag word geconfronteerd met de robuuste onverschrokkenheid ervan tegen een blauwe lucht, komt het me voor als iets magisch, een wonder.

We zijn op excursie. Floor Arons heeft me vanochtend afgehaald op station Sloterdijk. Op naar Osdorp, naar de bakermat van Arons en Gelauff architecten. Niet dat Floor Arons (1968) en Arnoud Gelauff (1963), de naamgevers van het architectenbureau, er zijn opgegroeid. Welnee, het zijn jongens van enige stand, uit Haarlem-Zuid en Castricum. In Osdorp zoeken we pal achter het Osdorpplein het wooncomplex op waarmee ze in 1996 de eerste prijs van de Europeanprijsvraag wonnen: het begin van hun gezamenlijke loopbaan en de eerste opdracht voor hun bureau.

‘Dat het destijds is gerealiseerd, is uitzonderlijk,’ zegt Arons. Ze waren broekies, in dienst bij architecten Bjarne Mastenbroek en Dick van Gameren, die zich betrokken en genereus betoonden. Maar het was vooral te danken aan de steun van collega Hans Ruijssenaars op de achtergrond en het rotsvaste vertrouwen van opdrachtgever Fer Felder, toen nog directeur van woningcorporatie Het Oosten, die zeer beslist zei: ‘We gaan dit gebouw maken.’

Recht voor ons doemt het blauwgroenige woonblok met de langgerekte glasstroken op waarnaar we onderweg zijn, maar de doorgaande straat is afgesloten. Een fikse zandvlakte, omheind door gaashekken, belemmert de doorgang. De uniforme jarenzestigflats die hier tot voor kort de toon zetten, mogen eindelijk plaatsmaken voor een comfortabeler alternatief. Er zit niets anders op dan bij het Stadsloket te parkeren en het laatste stuk te lopen, langs de omheining via het Osdorpplein, dan komen we er vanzelf.

Indertijd was hun gevraagd een plan te maken voor het hele wijkje, wijst Arons. Een aantrekkelijke aansluiting op de Sloterplas maakte ook deel daarvan uit. Alleen de flat werd uitgevoerd: 112 koopwoningen, gebouwd in een carré, deels met galerij, plus een inpandige garage en daarboven een riante binnentuin.

Arons memoreert: ‘In de discussie over de sprong over de Ring was destijds het idee: je kunt mensen verleiden met aantrekkelijk geprijsde, goede woningen. Het doelgroepenonderzoek richtte zich vooral op blauw, types met een dure auto, VVD-stemmers dus. Terwijl veel van de huizen uiteindelijk zijn verkocht aan mensen uit de buurt die het goed doen. Die waren in het onderzoek helemaal niet in beeld.’

Hij wil maar zeggen: tegen de grillige realiteit is de regelzucht niet opgewassen. ‘Als je het aanbod op de woningmarkt maar divers genoeg maakt, vindt iedereen er vanzelf zijn weg in.’

Sommige discussies zijn van alle tijden, denk ik, terwijl we over het plein van het winkelcentrum lopen. Het uitstapje laat mijn metgezel niet onverschillig. Hij kijkt iets te schielijk om zich heen. Arons, de meer bedachtzame helft van Arons en Gelauff architecten, verwondert zich hardop over de levendigheid op straat, de winkels die zo te zien genoeg klandizie hebben, in een behoefte voorzien. ‘Ik ben een beetje zenuwachtig,’ zegt hij met een verlegen lachje als we uiteindelijk het 22 jaar oude gebouw naderen, nadat we eerst nog bij het oversteken zijn tegengehouden door een verkeersregelaar in een fluorescerend hesje.

‘Zenuwachtig?’

‘Het is toch alsof je oog in oog komt te staan met een oude liefde die je heel lang niet hebt gezien.’

Dat het meevalt, is aan hem af te zien. Een compact woonblok wilden ze maken, vertelt hij, terwijl we blijven staan op het pleintje waarop aan deze kant ‘de maisonnettes in de plint’ uitjken. Zo konden ze genoeg (semi-private) buitenruimte overhouden, naast het gebouw en erin. Hij refereert aan *What Happened to my Buildings*, het project van collega Marlies Rohmer, die een tijdlang in een busje rondtrok om haar gebouwen op te zoeken, met de bewoners te praten, te horen hoe ze in het dagelijks gebruik bevallen. ‘Dat zouden we allemaal af en toe moeten doen.’

Als we even later op tweehoog in de binnentuin staan, van buitenaf een flink gat in het gebouw*, weet hij helemaal zeker dat het goed is. Van het aangeharkte plateau dat zij achterlieten, een grindvlakte met wat suffige heuveltjes en bomen erin, is weinig over. Grijnzend: ‘Tegenwoordig laten we de buitenruimte aan mensen die er verstand van hebben.’ Er is een speeltuin en er is een petieterig voetbalveldje met een hekje eromheen. Er ligt een parcours van vlonders en er staan picknicktafels. Plastic zakken aarde en stapels tegels liggen klaar voor de lente. Op een pilaar is een reglementenbord geschroefd: *Afspraken met de burens, dat woont prettig!*

Arons pakt zijn iPhone X en maakt een foto van het bord (*Barbecue alleen op de betonnen plaat*) en eentje van het trapveldje. ‘Dat moet Arnoud zien,’ zegt hij. Die appt vrijwel onmiddellijk terug, met de branie hem eigen, dat ze twintig jaar geleden al visionairs waren.

Waar in godsnaam te beginnen als je de ontstaansgeschiedenis van Pontsteiger in kaart wilt brengen? Een reusachtig gebouw met een reus-

*p. 41-43

achtige aanlooptijd, en toch lijkt het vanuit een andere dimensie pardoos aan het IJ te zijn neergestreken.

Eerst maar eens het spoor teruggevolgd van de ontwerpers, die in-tussen zelf ook de sprong over de Ringweg A10 hebben gemaakt, maar dan de andere kant op. Arons en Gelauff architecten tellen tegenwoordig ook mee *in* het centrum.

Voor Wiener & Co, het aantrekkelijke wooncomplex op Oostenburg met de koper-gele 'boothuizen' aan de Wittenburgervaart, ontvingen ze de Zuiderkerkprijs 2017 voor het beste nieuwe woongebouw van de stad. Doorslaggevende beweegreden na veel wikken en wegen: de juryleden zouden er zelf graag wonen. Behalve instemming oogstte de uitslag ook bedenkelijke blikken bij de architectuurvrienden tijdens het gemeentefeestje voor bouwend en ontwerpend Amsterdam. Niets ten nadele van Wiener & Co, het was een terechte winnaar, maar hoe moest dat nou volgend jaar, als ook Pontsteiger genomineerd zou worden? Twee keer dezelfde winnaar?

Het is een luxeprobleem waarvan Floor Arons en Arnoud Gelauff geen moment wakker liggen. Zij zijn dolblij dat Pontsteiger, het nieuwe stadsbaken, er eindelijk bijna staat. Bij zulk vertoon van onverzettelijkheid zou je haast vergeten hoe ongewis de status van het ontwerp uit 2007 lange tijd was. Het bestaansrecht van het iconische gebouw op bestelling werd in twijfel getrokken en na verloop van tijd afgedaan als *old school*.

'Megalomaan.'

'Ongepast.'

'Veel te duur.'

Het moest raar lopen als het alsnog werd gerealiseerd.

In Osdorp hebben Arons en Gelauff op meerdere plekken hun vingerafdruk achtergelaten. Niet alleen met het Europancomplex, maar ook met Calandparc (2006), drie appartementengebouwen aan de Pieter Calandlaan, en de huisvesting van Dierenopvang Amsterdam (2007), de behuizing in knallend geel-groen voor verweesde huisdieren.

We moeten kiezen, zegt Arons, terwijl hij kijkt hoe laat het is. Als we ook nog naar Oost willen, naar Wiener & Co en het zojuist opgeleverde Funenhof - acht huizen, een miniproject - moeten we het dierenasiel overslaan. Na de middag staat voor hem een excursie met bouwkunde-studenten op het programma.

We vervolgen onze weg langs de afzetting van de zandvlakte in de richting van de Osdorpse Montessorischool. De buurt blijkt een staalkaart van woonsmaken: een mix van wederopbouwflats, karige bouw uit de jaren tachtig en comfortabele eengezinswoningen van recentere datum, nog altijd brochurefähig. Maar ook daarbij steken de bescheiden appartementengebouwen van Arons en Gelauff die voor ons opduiken aan de Pieter Calandlaan, uitgesproken elegant af. Drie witte torentjes met romige rondingen. In het omringende glooiende grasveld ontluiken de eerste krokussen.

Arons inspecteert, loopt, keurt, wijst en werpt een blik in een entreehal, mompelt iets over een plantenbak. Ja, ze kunnen er nog steeds mee door. Alleen jammer van die opzichtige rieten balkonafrostering van de bewoner op de eerste verdieping. Zonde.

Terug naar de auto dan. Eenzelfde mix, maar nu passeren we ook droef stemmende eindjarenzeventigbouw, sleets en afgebrokkeld. Een souvenir van een eerdere crisis. 'Maar ze konden het ook niet,' brengt Arons ertegenin. 'Architecten werden vooral opgeleid om te kunnen ouwehoeren met buurtbewoners. Er was weinig aandacht voor vakmanschap.' Hij ziet hetzelfde bij de huidige generatie bouwkundestudenten, met name uit het buitenland. 'Die hebben geen idee wat een tunnelkist is.' Als hij met ze op pad gaat, zegt hij, grijpt hij de kans aan juist ook op de technische aspecten te wijzen.

'Dus jij kunt er niet bij zijn?' zegt Arnoud Gelauff even later tegen zijn compagnon, terwijl hij toekijkt hoe die twee bruine boterhammen op een bord legt. 'We zouden over het boek gaan praten. De uitgever komt zo ook.'

Het is lunchtijd op het architectenbureau. Dat wil zeggen: bijna iedereen is alweer achter zijn beeldscherm gekropen, maar de eettafel, net groot genoeg voor alle medewerkers, is nog niet afgeruimd. Arons heeft zijn parka aangehouden. De collega die hem zal vergezellen, staat klaar met jas en tas. 'Ik was het vergeten,' antwoordt hij met de kaasschaaf in de hand. 'De studenten wachten op me.'

Het tweetal overlegt. Wat als de uitgever zich heeft bedacht nu de subsidieaanvraag bij het Stimuleringsfonds is afgewezen. Eigen beheer? Een digitale uitgave?